

ТАҚРИЗИ

муқарризи расмӣ ба диссертатсия Савруллозода Ҳанифа Саврулло дар мавзӯи «Методикаи баландбардории салоҳиятҳои касбии омӯзгорони ояндаи ихтисоси «технология (таълими меҳнат)» бо воситаи ҳунаҳои миллӣ (дар мисоли вилояти Хатлон)» барои дарёфти дараҷаи илмӣ номзади илмҳои педагогӣ аз рӯйи ихтисоси 5.3–Педагогика (5.3.10.11–Назария ва технологияи таълими меҳнат ва дизайн), -Душанбе, 2026 -9 с.

Мутобиқати диссертатсия ба шиносномаи ихтисоси илмӣ.

Мазмуни диссертатсия ба талаботи шиносномаи ихтисоси 5.3–Педагогика (5.3.10.11–Назария ва технологияи таълими меҳнат ва дизайн) пурра мувофиқ буда, он методикаи омӯзиши ҳунаҳои мардумиро дар муассисаҳои таҳсилоти олии касбӣ мавриди таҳқиқи қарор дода, дар асоси таҳлили амиқи назариявӣ методҳо ва технологияҳои навини таълими касбро пешниҳод менамояд.

Мубрами мавзӯи таҳқиқот. Ин таҳқиқоти диссертатсионӣ ба рушди салоҳиятҳои касбии омӯзгорони ояндаи ихтисоси «Технология (таълими меҳнат)» тавассути истифода аз ҳунаҳои миллӣ нигаронида шуда, ҳадафи он таҳия, асоснокунии назарӣ ва амалӣ намудани усули педагогӣ мебошад, ки истифодаи самараноки ҳунаҳои анъанавии тоҷикиро дар қори касбии омӯзгорон таъмин мекунад. Дар рафти кор асосҳои назариявӣ ва методологии масъала омӯхта шуда, модели бисёрҷузъӣ барои тақмили салоҳиятҳои касбӣ, ки ба шароити минтақавии вилояти Хатлон мутобиқ аст, пешниҳод гардидааст. Самараи ин методика дар раванди таълими фанҳои ихтисосӣ дар донишгоҳҳои омӯзгорӣ бо роҳи санҷиши таҷрибавӣ-озмоишӣ арзёбӣ шуда, натиҷаҳо собит карданд, ки истифодаи оқилонаи имконоти таълимӣ-тарбиявии ҳунаҳои миллӣ, қорбари усулҳои фаъоли таълим ва ба эътибор гирифтани омилҳои муассир ба баландшавии сатҳи салоҳиятҳои касбии омӯзгорони оянда мусоидат мекунад.

Дар шароити муосири низоми ҷаҳони маориф, ки дар он равандҳои гуногуни таҳаввулоти педагогӣ, густариши технологияҳои нав ва талаботи афзоянда ба сифати таълим ба назар мерасанд, такмил ва ғанӣ гардонидани омӯзиши ҳунарҳои миллӣ аз ҷониби муаллимони ояндаи соҳаи технология аҳамияте беш аз пеш пайдо мекунад. Азбаски ҳунарҳои миллӣ ҳамчун мероси маънавӣ ва фарҳангии ҳар миллат дорои захираҳои бузурги таълимӣ-тарбиявӣ мебошанд, ворид намудани онҳо ба низоми тайёр кардани кадрҳои омӯзгорӣ на танҳо ба баланд бардоштани сатҳи дониш ва маҳорати касбии омӯзгорон, балки ба эҷоди заминаҳои устувор барои нигоҳдошт ва рушди анъанаҳои миллии тоҷик низ мусоидат менамояд.

Баладбардории салоҳиятҳои касбӣ дар омӯзгорони ояндаи ихтисоси «Технология (таълими меҳнат)» тавассути ҳунарҳои миллӣ аз он ҷиҳат мубрам мебошад, ки ин раванд на танҳо ба такмили усулҳо ва воситаҳои таълимӣ равона шуда, балки дорои андозаи амиқи фарҳангӣ, иҷтимоӣ ва шахсӣ мебошад. Яъне, омӯзгоре, ки бо ҳунарҳои анъанавии тоҷикӣ шинос аст ва онҳоро дар фаъолияти худ истифода мебарад, метавонад на танҳо дарсҳои пурмазмун ва ҷолиб ташкил кунад, балки худ низ ҳамчун шахсияте рушд ёбад, ки дарки амиқ ва ҳассоси нисбат ба арзишҳои миллию фарҳангӣ дорад. Аз ин рӯ, мубрамии ин таҳқиқот на танҳо бо талаботи дониши касбӣ, балки бо эҳтиёҷоти рушди фарҳангӣ ва иҷтимоии ҷомеаи муосир низ пайваста аст, ки ин мавзӯро ба як масъалаи марказии омӯзиши педагогии замон мубаддал месозад.

Дарачаи навоварии натиҷаҳои дар диссертатсия бадастомада ва нуктаҳои илмие, ки барои ҷимоя пешниҳод шудааст. Навгонии илмӣ таҳқиқот дар он зоҳир мешавад, ки бори нахуст дар педагогикаи тоҷик мафҳум, сохтор ва ҷузъҳои салоҳиятҳои касбии омӯзгорони ояндаи фанни технология (таълими меҳнат) дар робита бо истифодаи ҳунарҳои миллӣ ба таври илмӣ асоснок ва мушаххас гардида, ба такмили методикаи таълими таҳассусӣ мусоидат намудааст. Ҳамчунин, бори нахуст амсилаи бисёрҷузъии баладбардории ин салоҳиятҳо таҳия шудааст, ки аз се марҳилаи пайдарпай –

сохторӣ-мазмунӣ, ҳамоҳангӣ-методологӣ ва татбиқӣ-намоишӣ иборат буда, ба хусусиятҳои минтақавии вилояти Хатлон мувофиқ мебошад. Дар раванди таҳқиқот омилҳои самарабахши омода намудани омӯзгорони оянда бо воситаи ҳунари мардумӣ (дохилӣ, берунӣ, иҷтимоӣ-фарҳангӣ, методӣ ва моддӣ-техникӣ) муайян ва тасниф карда шудаанд, ки барои илмии асоснокии роҳандозии тайёрии касбӣ дар донишгоҳҳои педагогӣ асос гузоштаанд. Илова бар ин, барои арзёбии сатҳи баландбардории салоҳиятҳои касбӣ дар самти истифодаи ҳунари миллии меъёрҳои илмӣ асосноки дарки назариявӣ, ташаккули малакаҳои амалӣ ва омодагии касбӣ, ҳамроҳ бо нишондиҳандаҳои чорсатҳа (баланд, кифоя, суст, сифрӣ) пешниҳод гардидаанд, ки имкони таҳлили дақиқи натиҷаҳои таълимиро фароҳам меоранд.

Нуктаҳои илмие, ки дар диссертатсия барои ҳимоя пешниҳод шудаанд.

1. Дар таҳқиқот бори нахуст дар педагогикаи миллии мафҳум, сохтор ва нишондиҳандаҳои салоҳиятҳои касбии омӯзгорони ояндаи фанни технология дар робита бо ҳунари миллии асоснок шудаанд, ки ба тақмили методикаи тайёрии касбӣ мусоидат мекунанд.

2. Амсилаи пешниҳодгардидаи баландбардории ин салоҳиятҳо бо воситаи ҳунари миллии ба рушди устувори касбӣ, афзоиши маҳоратҳои технологӣ ва эҷодӣ, ҳамчунин ташаккули худшиносии миллии ва эҳтиром ба мероси фарҳангӣ мусоидат менамояд.

3. Омилҳои асосии таъсиррасон ба самаранокии омодаسازیи омӯзгорон, аз ҷумла омилҳои дохилӣ, берунӣ, иҷтимоӣ-фарҳангӣ, методӣ ва моддӣ-техникӣ, муайян ва тасниф карда шудаанд, ки ҳамчун асоси илмӣ барои тақмили раванди тайёрии касбӣ хизмат карда метавонанд.

4. Методикаи таҳиягардидаи истифодаи ҳунари миллии, ки омӯзиши назариявӣ, машғулиятҳои амалӣ ва лоиҳаҳои эҷодиро дар бар мегирад, дар шароити воқеии донишгоҳҳои педагогӣ самаранокии худро исбот намуда, тавсия дода шудааст, ки он дар низоми таҳсилоти олии касбии ҷумҳурӣ ҷорӣ карда шавад.

Асоснокӣ ва эътимоднокии хулосаҳо ва тавсияҳои дар диссертатсия зикршуда. Эътимоднокии хулосаҳо ва тавсияҳои диссертатсия бо риояи принципҳои асосии илмӣ, амиқии таҳлили назариявӣ ва методологӣ, инчунин мувофиқати усулҳои таҳқиқот бо ҳадаф ва вазифаҳои гузошташуда таъмин карда шудааст. Татбиқи натиҷаҳои озмоишӣ дар муассисаҳои таҳсилоти олӣ ва таҳлили сифативу миқдории маълумоти бадастомада бо истифода аз методҳои омӯрӣ ба асоснокии илмии кор мусоидат намудааст.

Сохтор ва ҳаҷми диссертатсия. Сохтори диссертатсия ба тартиби муайяншуда мувофиқ буда, он аз қисматҳои муқаррари илмӣ, аз ҷумла мундариҷа, муқаддима, шарҳи умумии кор, се боби асосии таҳқиқот, хулоса, инчунин тавсияҳо оид ба истифодаи амалии натиҷаҳо иборат мебошад. Дар охири кор низ рӯйхати адабиёт ва феҳристи интишороти илмии муаллиф дарҷ шудаанд. Ҳаҷми умумии диссертатсия аз 185 саҳифаи матни компютерӣ бо ёрии протсессори матнии Microsoft Word ҳарфчиншуда иборат буда, 1 расм, 14 ҷадвал ва 8 диаграмма дар бар гирифтааст.

Дар тартиб додани кор аз 197 сарчашмаи илмӣ истифода гардидааст. Диссертатсия мувофиқи талаботи «Дастурамал оид ба тартиби расмиятдиҳии диссертатсияҳо ва авторефератҳо» ва банди 54-и «Тартиби додани дараҷаҳои илмӣ», ки бо Қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон (№267 аз 30.06.2021, бо тағйироту иловаҳо тибқи №295 аз 26.06.2023) тасдиқ шудааст, пешниҳод ва ба таърифи расонида шудааст.

Таҳқиқоти диссертатсионӣ ба масъалаи баландбардории салоҳиятҳои касбии омӯзгорони ояндаи ихтисоси «Технология (таълими меҳнат)» бо воситаи ҳунариҳои миллӣ бахшида шуда, ҳадафи он таҳия, аз ҷиҳати назариявӣ асоснок намудан ва татбиқи методикаи педагогӣ барои рушди қобилияти истифодаи самараноки ҳунариҳои анъанавии тоҷикӣ дар фаъолияти касбии ояндаи омӯзгорон мебошад. Дар ҷараёни таҳқиқот асосҳои назариявӣю методологии масъала мавриди омӯзиш қарор гирифта, амсилаи бисёрҷузъии баландбардории салоҳиятҳои касбӣ, ки ба хусусиятҳои минтақавии вилояти Хатлон мувофиқат менамояд, таҳия гардидааст.

Самаранокии методика дар раванди таълими фанҳои тахассусӣ дар муассисаҳои таҳсилоти олии касбии омӯзгорӣ тавассути омӯзиши таҷрибавӣ-озмоишӣ санҷида шуда, натиҷаҳои он нишон доданд, ки истифодаи мақсадноки захираҳои таълимӣ-тарбиявии ҳунароҳои миллӣ, усулҳои фаъоли таълим ва ба инобат гирифтани омилҳои самарабахш ба баланд гардидани сатҳи салоҳиятҳои касбии омӯзгорони оянда мусоидат менамояд.

Боби якуми диссертатсия бо номи «Асосҳои назариявӣ-методи баландбардории салоҳиятҳои касбии омӯзгорони ояндаи технология (таълими меҳнат) бо воситаи ҳунароҳои миллӣ» ба омӯзиши заминаҳои таърихӣ, мафҳумӣ ва методологии масъалаи мавриди назар бахшида шудааст. Дар ин боб таҳлили ҳамачонибаи ҳунароҳои миллӣ ҳамчун падидаи фарҳангию таърихӣ ва ҳамчун воситаи ташаккули салоҳиятҳои касбӣ сурат гирифтааст. Боби якуми диссертатсия заминаи назариявии устувор барои таҳқиқот фароҳам овард. Он нишон дод, ки ҳунароҳои миллӣ дорои захираи бои таълимӣ ва тарбиявӣ мебошанд ва метавонанд ҳамчун воситаи самараноки баландбардории салоҳиятҳои касбии омӯзгорони ояндаи технология (таълими меҳнат) хизмат кунанд. Дар айни замон, таҳлилҳо ошкор карданд, ки дар низоми мавҷудаи тайёрии кадрҳо муносибатҳои ягонаи методӣ барои истифодаи ҳунароҳои миллӣ вучуд надоранд ва донишҷӯён аз дониш ва малакаҳои зарурӣ дар ин соҳа бархӯрдор нестанд.

Дар боби дууми диссертатсия муҳақиқ ба таҳлили вазъи кунунии омӯзиши ҳунароҳои миллӣ дар ду сатҳи гуногун, сатҳи мактабҳои миёнаи вилояти Хатлон ва сатҳи донишгоҳҳои педагогӣ мароқ зоҳир намудааст. Мақсади асосии боб аз он иборат аст, ки сатҳи воқеии истифодаи ҳунароҳои миллӣ дар раванди таълими технологияи духтарон дар мактабҳо ва омодагии касбии омӯзгорони оянда дар донишгоҳҳо оид ба ин масъала муайян карда шавад.

Дар маҷмӯъ, таҳлили боби дуум нишон додааст, ки дар ҳоле ки сатҳи мактабҳо ва ҳам сатҳи донишгоҳҳои педагогӣ иқтидори заруриро барои омӯзиш ва истифодаи ҳунароҳои миллӣ доранд, аммо ин иқтидор самарабахш

истифода намешавад. Дар сатҳи мактабҳо мушкилоти асосӣ набудани методикаи ягона, маҳдудиятҳои моддӣ-техникӣ, норасоии вақти дарсӣ ва омодагии нокифояи омӯзгорон мебошанд. Дар сатҳи донишгоҳҳо мушкилоти асосӣ набудани ягонагии методи муносибатҳо, таваҷҷӯҳи паст ба ҷузъи минтақавӣ, нарасидани пайванди байни фанҳои назариявӣ ва таҷрибаомӯзиҳо мебошанд. Ба ақидаи диссертант, ин мушкилот зарурати таҳияи методикаи махсуси ҳамгирошударо барои баландбардории салоҳиятҳои касбии омӯзгорони оянда тавассути ҳунари милли тақозо менамоянд.

Дар боби сеюми диссертатсия, ки ба методикаи баландбардории салоҳиятҳои касбии омӯзгорони ояндаи фанни технология (таълими меҳнат) бо воситаи ҳунари милли ва натиҷаҳои озмоиши педагогӣ бахшида шудааст, муаллиф амсилаи инноватсионии омодаسازی кадрҳои педагогӣ, усулҳои истифодаи ҳунари милли ва натиҷаҳои санҷиши таҷрибавии методикаи пешниҳодшударо мавриди баррасӣ қарор додааст.

Ҳамин тариқ, боби сеюми диссертатсия нишон додааст, ки амсилаи таҳияшуда, усулҳои истифодаи ҳунари милли ва методикаи пешниҳодгардида барои баландбардории салоҳиятҳои касбии омӯзгорони ояндаи фанни технология (таълими меҳнат) самаранок мебошанд. Натиҷаҳои озмоиши педагогӣ афзоиши назарраси сатҳи омодагии донишҷӯёнро дар соҳаи истифодаи ҳунари мардумӣ дар фаъолияти касбӣ тасдиқ кардаанд. Аз ин рӯ, амсилаи мазкур ва методикаи тақмилифта метавонад дар донишгоҳҳои педагогӣ, бахусус дар вилояти Хатлон, ҳамчун дастури амалӣ барои тақмили раванди тайёрии кадрҳои босалоҳият, ки қодир ба таълими ҳунари милли дар мактабҳои миёна мебошанд, истифода шавад.

Аҳамияти назариявӣ ва амалии таҳқиқот. Аҳамияти назариявии таҳқиқот дар он иборат аст, ки дар он асосҳои назариявӣ методи баландбардории салоҳиятҳои касбии омӯзгорони ояндаи фанни технология (таълими меҳнат) бо воситаи ҳунари милли дар заминаи таҳлили таърихӣ фарҳангӣ ва илмию педагогӣ таҳия гардидааст. Аҳамияти амалии таҳқиқот дар он зухур мекунад, ки дар асоси натиҷаҳои бадастомада амсилаи

баландбардории салоҳиятҳои касбии омӯзгорони ояндаи фанни технология (таълими меҳнат) бо воситаи ҳунариҳои миллии коркард ва ба раванди таълимии донишгоҳҳои педагогӣ пешниҳод карда шудааст.

Саҳми шахсии докталаби дараҷаи илмӣ дар анҷоми таҳқиқоти мазкур нақши муҳим ва фаъоли бевоситаи ӯро дар тамоми марҳалаҳои кор фаро гирифтааст. Аввалан, таҳияи нақша ва сохтори умумии диссертатсия, интихоби асоснок ва муайян намудани мавзӯ, ҳадафҳо, вазифаҳо, инчунин объект ва предмети таҳқиқот аз ҷониби докталаб сурат гирифтааст. Натиҷаҳои таҳқиқот дар шакли мақолаҳои илмӣ ба таърифи расонида шуда, дар ҷорабиниҳои илмии сатҳи гуногун мавриди муҳокима қарор гирифтаанд.

Наشري натиҷаҳои диссертатсия дар маҷаллаҳои тақризшавандаи илмӣ. Натиҷаҳои таҳқиқоти диссертатсионӣ дар тамоми марҳилаҳои омӯзиш (солҳои 2020-2025) татбиқи гардида, вобаста ба он озмоиши педагогӣ гузаронида шудааст. Ҷузъҳои асосии таҳқиқот тавассути тезисҳо, маърузаву баромадҳо дар семинарҳо ва конференсияҳои вилоятӣ, ҷумҳуриявӣ ва байналмилалӣ илмӣ-амалӣ баён гардида, дар шакли 4 мақолаҳои илмӣ дар маҷаллаҳои тақризшавандаи «Паёми»-и Донишгоҳи давлатии Бохтар ба номи Носири Хусрав, «Паёми»-и Донишгоҳи миллии Тоҷикистон ва «Фурӯғи илм»-и КОА-и назди Президенти ҶТ интишор ёфтаанд.

Мутобиқати барасмиятдарории диссертатсия ба талаботи Комиссия:

Диссертатсия ва автореферати Савруллозода Ҳанифа Саврулло мувофиқи талаботи Комиссияи олии аттестатсионӣ назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ва Дастурамали расмиятдихии диссертатсияву авторефератҳо тартиб дода шуда, ба меъёрҳои илмӣ-методӣ пурра мувофиқат менамояд.

Матни ҳарду асари илмӣ ба забони равон ва услуби адабии илмӣ нигошта шуда, риояи пайдарпайии мантиқии бахшҳои он ба назар мерасад;

автореферат мухтавои асосии диссертатсияро ба таври мухтасар ва пурра инъикос кардааст.

Натиҷаҳои пажӯҳиш аз ҷиҳати илмӣ-методӣ хуб асоснок гардида, тавассути таҳлили назариявӣ ва амалӣ, ҳамроҳ бо мисолҳо ва ҷадвалҳо пешниҳод шудаанд.

Бояд қайд кард, ки диссертатсия ва ҳам автореферат ба стандартҳои муқарраргардида оид ба тартиби таҳияи мақолаҳои илмӣ пурра ҷавобгӯ буда, ба рушди илми педагогика саҳми арзанда доранд.

Маводҳои тақризшаванда бо риояи пурраи тартиби расмиятдории Комиссияи олии аттестатсионӣ омода шуда, ба стандартҳои академӣ ва меъёрҳои қабулгардида пурра мувофиқ мебошанд.

Эродҳо ба диссертатсия. Бо назардошти дастовардҳои илмӣ ва муҳокимаву натиҷагирӣ диссертатсия аз норасогӣҳо ҳолӣ набуда, бо мақсади пешрафти корҳои илмӣ минбаъда зикр карда мешавад:

1. Хуб мешуд, дар рисола таҷрибаи муассисаҳои таҳсилоти олии касбии дигар минтақаҳо низ оид ба омӯзиши ҳунарҳои миллӣ дар шароити гуногуни таълимӣ ба таври фаротар таҳлил гардида, муқоисаи онҳо пешниҳод мегардид.

2. Аз таҳқиқотҳои олимони ватанӣ кам иқтибосҳо оварда шудааст.

3. Дар матни рисола баъзе хатоҳои имлоӣ ва техникӣ низ ба назар мерасанд, ки ислоҳи онҳо ба баланд гардидани сифати умумии кор мусоидат хоҳад кард.

Бояд гуфт, ки ин камбудиҳо арзиши илмиву амалии диссертатсияро паस्त намегардонанд ва ба мухтавои кор таъсири манфӣ намерасонанд.

Ҳамин тавр, диссертатсия бо услуби илмӣ омода карда, дар он ҳамаи қисматҳои он пай дар пай риоя карда шудааст. Автореферат ва мақолаҳои илмӣ, ки нашр шудааст, мухтавои асосии диссертатсияро инъикос менамояд.

Коркарди амалии натиҷаҳои бадастомада ва нашри мақолаҳои илмӣ дар мавзӯи диссертатсия ба меъёр ва талаботҳои Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон қомилан мутобиқат менамояд.

Мувофиқи натиҷаҳои баррасигардидаи диссертатсияи Савруллозода Ҳанифа Саврулло дар мавзӯи «Методикаи баландбардории салоҳиятҳои касбии омӯзгорони ояндаи ихтисоси «технология (таълими меҳнат)» бо воситаи ҳунариҳои миллӣ (дар мисоли вилояти Хатлон)» ба талаботи бандҳои 61, 62-юми Низомномаи Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон «Шурои диссертатсионӣ» ва бандҳои 74, 75-и «Тартиб додани дараҷаҳои илмӣ», ки бо қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30 июни соли 2021, №267 (бо тағйири иловаҳо аз 26-уми июни соли 2023, №295) тасдиқ шудааст, ҷавобгӯ буда, муаллифи он Савруллозода Ҳанифа Саврулло сазовори дарёфти дараҷаи илмӣ номзади илмҳои педагогӣ аз рӯи ихтисоси 5.3–Педагогика (5.3.10.11–Назария ва технологияи таълими меҳнат ва дизайн) мебошад.

Муқарризи расмӣ:

номзади илмҳои педагогӣ,

дотсенти кафедраи технология,

нақшакашӣ ва дизайни Донишгоҳи

давлатии омӯзгории Тоҷикистон

ба номи Садриддин Айни

Мухторова Гавхар Гафоровна

Суроға: 734003, Ҷумҳурии Тоҷикистон, ш. Душанбе, хиёбони Рудаки 121

Тел: 935664158; E-mail: info@tgpu.tj

Имзои Г.Ғ.Мухторова -ро тасдиқ мекунам
Сардори Раёсати кадрҳо ва корҳои махсусии

ДДОТ ба номи С.Айни

“ 3 ” август 2026 с.

Қодирзода С.

Суроға: 734003, Ҷумҳурии Тоҷикистон, ш. Душанбе, хиёбони Рудаки 121

Тел: +992(37) 2241383; E-mail: info@tgpu.tj